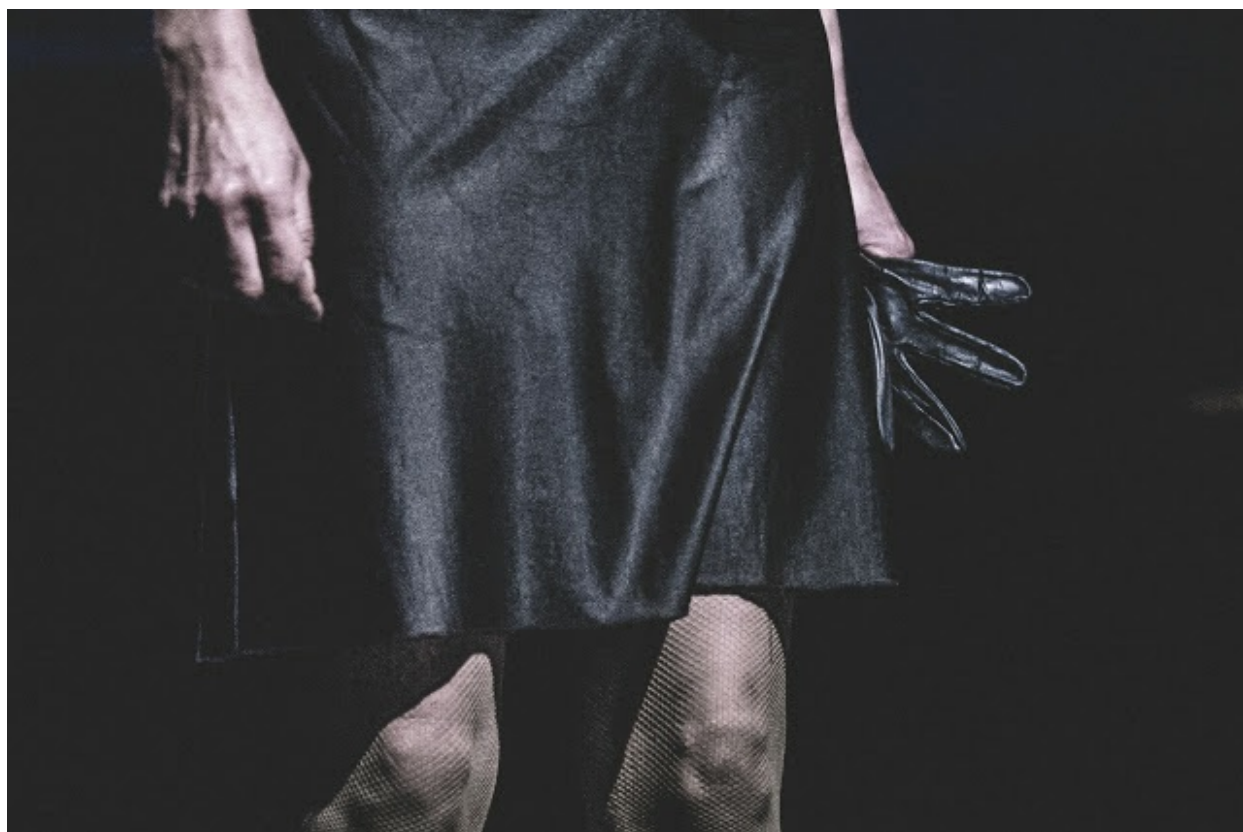

Στο Φτερό / Φωνές εν τη ερήμω ή Η διπλή έκπληξη

 totetartokoudouni.blogspot.com/2018/10/blog-post_29.html

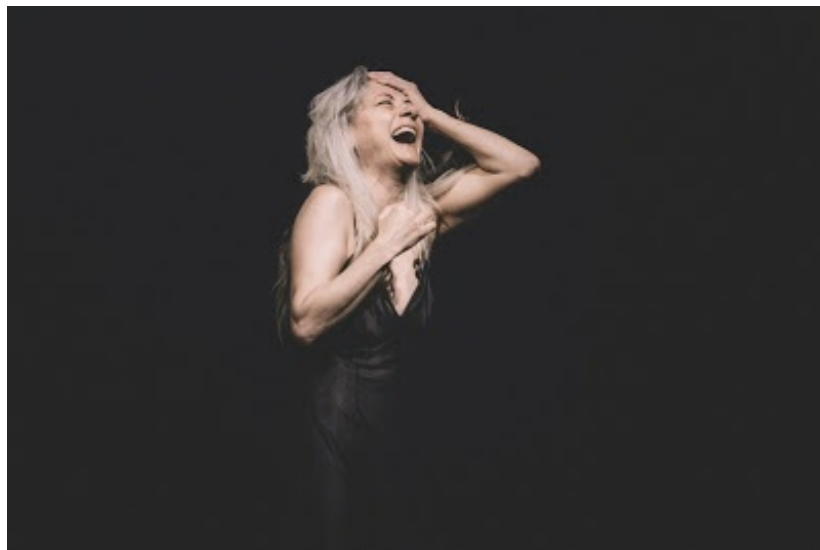
«Η ανθρώπινη φωνή από τους Κοκτώ και Πουλένκ»: «La Voix Humaine» του Φρανσίσ Πουλένκ / Διεύθυνση ορχήστρας: Φιλίπ Φορζέ-«La Voix Humaine» του Ζαν Κοκτώ / Σκηνοθεσία: Γιώργος Καύκας

Παρίσι, δεκαετία του '20. Είναι το τελευταίο τους τηλεφώνημα. Ή, σωστότερα, είναι το τελευταίο του τηλεφώνημα. Στη γυναίκα με την οποία ήταν για πέντε χρόνια εραστές - δεν έχει όνομα, είναι

απλώς Εκείνη. Ούτε του άνδρα τ' όνομα μαθαίνουμε. Ούτε τον ακούμε -μόνο εκείνη ακούμε. Την έχει εγκαταλείψει. Για μια άλλη γυναίκα. Την επομένη παντρεύεται τη γυναίκα αυτή. Δε θα επικοινωνήσουν ξανά. Δεν πήρε τηλέφωνο για να την

αποχαιρετήσει. Εκκρεμότητες θέλει να ρυθμίσει: πρέπει εκείνη να του επιστρέψει τα γράμματά που της έχει γράψει. Θα στείλει τον υπηρέτη του να του τα δώσει. Εκείνη υποκρίνεται. Παίζει την άνετη. «Είναι γενναία». Ενώ είναι σε απόγνωση -μια τρελά ερωτευμένη γυναίκα. Και ψεύδεται -παίζει θέατρο. Του λέει ότι το προηγούμενο βράδυ είχε βγει έξω, στη φίλη της, την Μάρθα. Και σήμερα είχε βγει. «Μόλις έχει γυρίσει». Του περιγράφει τι φοράει -το ροζ φόρεμά της. Μιλούν για το παρελθόν, παίρνει όλα τα λάθη πάνω της, δεν τον κατηγορεί -τον λατρεύει άνευ ορίων, άνευ όρων.

Εκείνος «είναι στο σπίτι του». Η σύνδεση γίνεται μέσω τηλεφωνήτριας, στη γραμμή μπαίνουν τρίτοι, η σύνδεση διακόπτεται ξανά και ξανά... Αυτό την τρελαίνει. Σε μια απ' τις διακοπές, όταν του τηλεφωνεί η ίδια πια, αποκαλύπτεται ότι κι εκείνος ψεύδεται. Δεν είναι στο σπίτι του, της τηλεφωνεί, ίσως, απ' το σπίτι της «άλλης». Όταν την ξαναπαίρνει, δεν του λέει τίποτα. Μόνον του ομολογεί την αλήθεια: δε βγήκε. Στο σπίτι είναι. Δε φοράει το ροζ φόρεμά της. Μια κομπινεζόν φοράει. Κι από πάνω, μια ρόμπα. Άπνη, εγκαταλειμμένη στη

μοναξιά της, βουτηγμένη στην κατάθλιψη. Και την προηγούμενη νύχτα έκανε απόπειρα αυτοκτονίας με χάπια. Αλλά τη γλύτωσε η φίλη της που 'φερε γιατρό στο σπίτι. Κολλημένη στο ακουστικό ρουφάει τα λόγια του, τα τελευταία που πρόκειται ν' ακούσει -δε θα 'θελε ποτέ να τελειώσει το τηλεφώνημα αυτό. Αλλά όσα είχε εκείνος να πει εξαντλούνται. Πρέπει να κλείσουν. Του ζητάει, τον ικετεύει να κατεβάσει εκείνος το ακουστικό -εκείνη δεν μπορεί. Έχει τυλίξει το καλώδιο του τηλεφώνου γύρω απ' το

λαιμό της...

Ο Γάλος Ζαν Κοκτό, ομοφυλόφιλος, έγραψε το μονόπρακτο/μονόλογο «Ανθρώπινη φωνή» («La Voix Humaine», 1930) για γυναίκα ηθοποιό αλλά, με κάπως οξυμένο ένστικτο, αντιλαμβάνεσαι ότι «Εκείνη» είναι άντρας ομοφυλόφιλος κι ότι το κομμάτι είναι, προφανώς, αυτοβιογραφικό -ένας ομοφυλόφιλος σε απόγνωση, όταν ο εραστής του τον εγκαταλείπει για να παντρευτεί. Ο, επίσης Γάλος, συνθέτης Φρανσίς Πουλένκ, επίσης ομοφυλόφιλος και σε ανάλογη φάση

εγκατάλειψης απ' τον ερωτικό του σύντροφο, ανασυνέθεσε το έργο του Κοκτό σε μονόπρακτη όπερα -«λυρική τραγωδία» τη χαρακτηρίζει- για σοπράνο και ορχήστρα, με τον ίδιο τίτλο («Η ανθρώπινη φωνή»/«La Voix Humaine», 1959). Η... εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών -κατάργηση των ενδιάμεσων τηλεφωνητριών, ψηφιακή τηλεφωνία, κινητά κλπ κλπ....- έχει ακυρώσει «πρακτικά» το έργο αλλά η ερωτική απόγνωση, η

έλλειψη επικοινωνίας, η μοναξιά δεν ακυρώνονται. Ποτέ. Το κείμενο του - υπερτιμημένου,

κατά τη γνώμη μου- Κοκτό, βέβαια, είναι μελοδραματικό, κάπως «εύκολο». Αλλά έχει κι ένα σπαραγμό, μια απόγνωση που μοιάζει ειλικρινής. Ο Πουλένκ με τη «λυρική τραγωδία» του, όπου διατήρησε, με κάποιες τροποποιήσεις, σε συνεργασία με τη σοπράνο Ντενίζ Ντιβάλ που ήταν η πρώτη διδάξασα το ρόλο, το πρωτότυπο κείμενο του Κοκτό, ακολουθώντας τα προχωρημένα μουσικά ιδιώματα της εποχής του και με την ιδιαίτερη ενορχήστρωσή του -το ξυλόφωνο «υποδύεται» τα κουδουνίσματα του τηλεφώνου- πιστεύω ότι ανέδειξε το μονόλογο σε εκρηκτικό κομμάτι μουσικού θεάτρου δικαιώνοντάς το. Στην Θεσσαλονίκη και στο πλαίσιο των 53ων «Δημητρίων», η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης και το Κρατικό Θέατρο

Βορείου Ελλάδος είχαν μια πολύ έξυπνη -εξαιρετική!- ιδέα: να συνεργαστούν παρουσιάζοντας και τις δυο εκδοχές της «Ανθρώπινης φωνής» -το μονόλογο του Κοκτό και τον λυρικό μονόλογο του Πουλένκ-, ως ένα δίπτυχο με τον τίτλο «Η ανθρώπινη φωνή από τους Κοκτώ και Πουλένκ». Η βραδιά άνοιξε με το έργο του Πουλένκ αλλά σε κοντσερτάντε -συναυλιακή- μορφή: η πρώτη έκπληξη της βραδιάς.

Σ' εξαιρετική φόρμα η ορχήστρα, οδηγημένη απ' τον γάλο αρχιμουσικό Φιλίπ Φορζέ, έδωσε μια δυναμική, σπαρακτική εκτέλεση του έργου παισιώνοντας την μέτζο Ηλέκτρα Πλατιοπούλου. Αλλά το αποτέλεσμα δεν θα 'ταν το ίδιο αν δεν το σημάδευε η ερμηνεία της. Με λαγαρό, πλούσιο, ευρύτατης γκάμας, εύπλαστο φωνητικό όργανο -το έργο είναι γραμμένο για σοπράνο-, με γνώση του ύφους

του Πουλένκ, εκφραστικότατη η Ηλέκτρα Πλατιοπούλου, με την μαύρη κομπινεζόν δεν τραγούδησε απλώς, ερμήνευσε το ρόλο. Συγκλονιστικά. Έμεινα με την απορία, αφού και κοστούμι φορούσε και θεατρική ήταν η ερμηνεία της γιατί η λυρική τραγωδία δεν

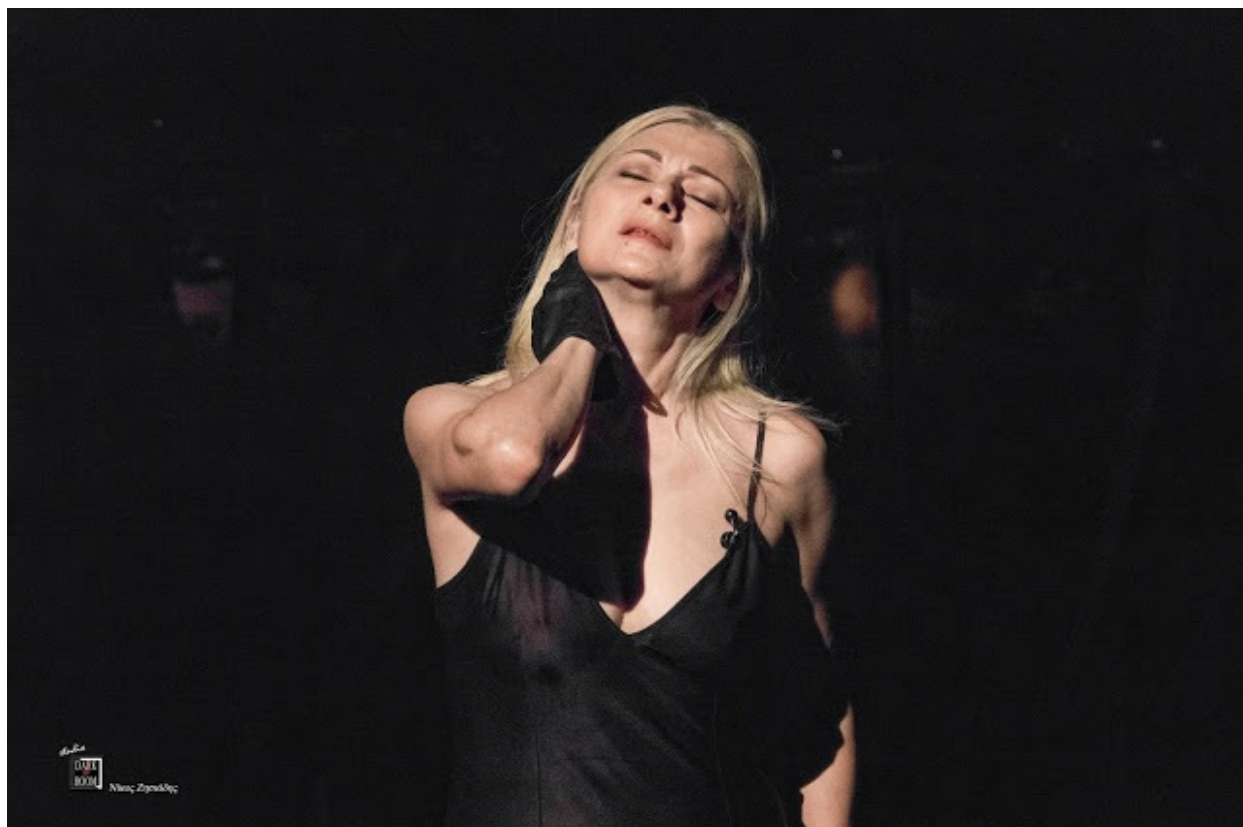
παρουσιάστηκε σε ολοκληρωμένη σκηνική μορφή, με σκηνοθέτη και σκηνικά. Η επιτυχία θα 'ταν ασύγκριτα μεγαλύτερη. Στο δεύτερο μέρος παίχτηκε το πρωτότυπο μονόπρακτο/μονόλογος του Κοκτό, παραγωγή του ΚΘΒΕ: η δεύτερη έκπληξη. Είχα θεωρήσει

λανθασμένη τη σειρά που παρουσιάστηκαν τα δυο έργα: έβρισκα πιο λογικό να παιχτεί πρώτα το θεατρικό και, κατόπιν, η μετεξέλιξή του σε όπερα -η ιστορική συνέχεια του έργου. Όταν είδα τον τρόπο που ανέβηκε το θεατρικό, δικαιολόγησα απολύτως την επιλογή: ο Γιώργος Καύκας, στην πρώτη(;) του σκηνοθεσία -στην πρώτη του, τουλάχιστον, που εντόπισα- δεν προσπάθησε απεγνωσμένα ν'

αποδείξει ότι μπορεί και ξέρει να σκηνοθετεί -γι αυτό και πέτυχε. Επέλεξε ν' αφαιρέσει τα τηλέφωνα και τις τηλεφωνήτριες και τις συνδέσεις που κόβονται -όλα τα πεπαλαιωμένα της όψης του έργου- και να μείνει στο ψαχνό. Έτσι ειδωμένο το έργο, ως σύγχρονη ανάγνωσή του, δικαιολόγησε απολύτως τη σειρά που τα δυο έργα παίχτηκαν -η γεύση του 1930/1959 πρώτα, η σημερινή γεύση κατόπιν. Το τηλεφώνημα της «Ανθρώπινης φωνής» εδώ, στην παλιά, καλή μετάφραση του Μάριου Πλωρίτη, έγινε, χωρίς εξυπνακισμούς και σκηνοθετισμούς που να το κλωτσούν, εσωτερικός μονόλογος, μ' ελάχιστα σκηνικά στοιχεία κι ευρήματα -υπέροχο σημειολογικά το ξεχασμένο δερμάτινο γάντι του εραστή

ως φετίχ-, παλλόμενος απ' την ερωτική έλλειψη και γι αυτό, ίσως, πιο ερωτικός. Εκείνη, μόνη, στην έρημη, εξαιρετικά φωτισμένη σκηνή, χωρίς κανένα ακουστικό τηλεφώνου κολλημένο στο στόμα και στο αυτί της, με μαύρη κομπινεζόν, κι απέναντί της ο Πάνος

Νάνος να πλάθει ζωντανά τη μουσική και τα έξοχα ηλεκτρικά ηχητικά τοπία του, αρμονικά ή συγκρουσιακά συμπλέοντας με τα συναισθήματα του κειμένου, με τα συναισθήματα Εκείνης, σε μια σπάνια όσμωση μεταξύ τους -συμπαίκτης. Η συνάντηση στο τέλος -ενώπιοι ενώπιους-, στην έρημη σκηνή, Εκείνης του Κοκτό κι Εκείνης του Πουλένκ -της Ηλέκτρας Πλατιοπούλου -δυο γυναίκες με μαύρες κομπινεζόν,

τότε και τώρα εγκαταλειμμένες, κι η έξοδος Εκείνης του Κοκτό, μέσα απ' το καίριο ασπρόμαυρο βίντεο του Πάνου Μπουντούρογλου, απ' τα παρασκήνια στους δρόμους της πόλης όπου χάνεται, άγνωστη μεταξύ αγνώστων, προσδίδουν όχι μόνο μοναδική θεατρικότητα αλλά και διαστάσεις φεμινιστικές σ' ένα κείμενο που μόνο φεμινιστικό δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, οριστικά καθιστώντας το απόλυτα σύγχρονο. Βέβαια κι εδώ η ουσιαστικά ευρηματική σκηνοθεσία δεν θα 'χε την ίδια καλή τύχη αν Εκείνη δεν την υποστήριζε η Μαρία Χατζηιωαννίδου. Απ' τις αξιότερες Ηθοποιούς -με κεφαλαίο το ήτα- του ΚΘΒΕ, όχι όσο της πρέπει χρησιμοποιημένη, ιδανική για το ρόλο -φιγούρα, ωραία φωνή...-, τον ερμηνεύει με βαθιά εσωτερικότητα, με το σπαραγμό ν' αναδύεται απ' τα σπλάχνα της και να εξαλείφει κάθε ίχνος μελοδραματισμού του κειμένου: μια συγκλονιστική, απόλυτα σύγχρονη ερμηνεία. Μια πραγματικά ευτυχής βραδιά. Θέλω να πιστεύω ότι θα επαναληφθεί. Κι ότι, τουλάχιστον, η «Ανθρώπινη φωνή» των Καύκα-Χατζηιωαννίδου-Νάνου θα ενταχθεί στο ρεπερτόριο του ΚΘΒΕ. Είτε έτσι, είτε αλλιώς, σας συνιστώ να μην τη χάσετε (Φωτογραφίες, εκτός αυτών που υπογράφει ο Νίκος Ζησιάδης: 1,3,5,14, 16: Τάσος Θώμογλου).

Θεσσαλονίκη, Θέατρο Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών / Κεντρική Σκηνή, Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης-Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, 53α «Δημήτρια», 13 Οκτωβρίου 2018.